

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתצז

ערב

ראש השנה תשע"ב
כ"ט באלול ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעלידי

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לברוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁷⁰.

בתפילת מנחה בלחש, אחר 'יהיו לרצון' הראשון, אומרים וידי ו'על חטא'⁷¹.

בכל הווידוים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי. מפסיקים קימעה במקומות המפוסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ('דיברנו דופי': - 'טפלנו שקר': - 'קשינו עורף:'). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת 'ואנחנו הרשענו', 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו' וכן באמירת 'ועל חטאים'⁷².

אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

בסעודה המפסקת⁷³ - המאכלים יהיו ללא מלח.

גברים ונערים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁷⁴.

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום הכיפורים".

מפסיקים לאכול מבעוד-יום⁷⁵.

70 שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ב (במחצית השקל ס"ק ח העיר, שבגר אין חיוב לטבול ג"פ, והכוונה רק משום תשובה). למעשה, גם נשים נשואות טובלות.

71 שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א ג. י"א שהרבי היכה על החזה ב'סלח לנו' היום, הן בשחרית והן במנחה.

72 סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.

73 יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע מראש שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידיים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).

74 שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.

75 סי' תרח ס"א ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת

הדלקת הנרות: מברכים (לאחריה): "להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים" ו"שהחינו".

מברכים בנרות בבית-הכנסת.

כל איש נשוי מדליק "א' לעבעדיגע ליכט | =נר חיים". ולנשמת הוריו שנפטרו - נר נשמה⁷⁶.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיטל' לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים⁷⁷. אָבֵל (רח"ל) בשנת האבלות - ילבשנו. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא. מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה.

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה.

לפני ההליכה לכל-נדרי - ברכת הבנים והבנות. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת.

רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסח "יברכך" (הרבי החל מ'יודבר" עד 'ואני אברכם').

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהילים שקודם כל-נדרי) וידוי - 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו.

הנרות. וכשמפסיק לפני-כן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית - שם ס"ז.

76 במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד, נטעי גבריאל פכ"א ס"ג). בשבח המועדים עמ' 44 הביא למעשה, שנה-הנשמה יהיה בבית, ויבדיל עליו במוצאי יום הכיפורים.

77 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשנו עתה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' בתשרי ה'תשע"ב – ט' בתשרי ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' בתשרי	הל' בכורות פרק ה-ז.	הל' שכירות פרק ב.	מ"ע עח.
ש"ק	ג' בתשרי	פרק ח. הל' שגגות... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ג.	מל"ת קט. מ"ע סט.
א'	ד' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ד.	מ"ע ע.
ב'	ה' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ה.	מ"ע ע.
ג'	ו' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ו.	מ"ע עא.
ד'	ז' בתשרי	פרק יב-יד.	פרק ז.	מ"ע עב.
ה'	ח' בתשרי	פרק טו. הל' מחוסרי כפרה... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מ"ע סח. עה. עו.
ו'	ט' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ט.	מ"ע עד. עז.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ה', א' בתשרי	4.33	5.21	5.42	6.40	9.30	12.31	1.01	6.29.1	6.53
ו', ב' בתשרי	4.34	5.22	5.43	6.40	9.30	12.31	1.01	6.27.8	6.52
ש"ק, ג' בתשרי	4.35	5.22	5.44	6.41	9.30	12.30	1.00	6.26.5	6.51
א', ד' בתשרי	3.36	4.23	4.44	5.42	8.31	11.30	12.00	5.25.2	5.49
ב', ה' בתשרי	3.36	4.24	4.45	5.42	8.31	11.30	12.00	5.23.9	5.48
ג', ו' בתשרי	3.37	4.24	4.46	5.43	8.31	11.29	11.59	5.22.6	5.47
ד', ז' בתשרי	3.38	4.25	4.46	5.44	8.31	11.29	11.59	5.21.3	5.45
ה', ח' בתשרי	3.39	4.26	4.47	5.44	8.31	11.29	11.59	5.20.1	5.44
ו', ט' בתשרי	3.39	4.26	4.48	5.45	8.31	11.29	11.59	5.18.8	5.43

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ער"ה תשע"ב	5:53	-	6:08	-	5:59	-	6:11	-
ב' דראש-השנה	7:04	-	7:06	-	7:05	-	7:06	-
האזינו - שובה	5:50	7:01	6:05	7:03	5:56	7:02	6:08	7:04
יום-הכיפורים	4:41	5:53	4:56	5:54	4:47	5:53	4:59	5:55

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03*9607588, פקס: 03*9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדן, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת.

המהדרים מכסים בעצמם את הדם בכרכה (כרשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיוסי הַדָּם בְּעֵפֶר". אף מי שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחינו'.

יש אומרים שמיד אחרי השחיטה נהג הרבי בקביעות לשלם לשוחט על עבודתו⁶⁴.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ציווה לעשות כן.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה", ו"אבינו מלכנו"⁶⁵.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית.

הבית לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט – כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה – מעין חנק, לשרוף מעט משערותיה – כעין שריפה (כפר חב"ד גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק).

63) כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל שי' רסקין, וכמדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד ס' כח ס"ב ודרכי-שובה שם ס"ק טו מס' תורת-זבח, ומה שהעיר עליו. (וע"ע בדרכי"ת שם ס"ק יז).

64) הרב יוסף יצחק של' אופן, ועוד. ממתניים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט – שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כנ"ל) – שו"ע ונו"כ שם.

65) גם בקביעות זו – כדעה הא' בסתם בשו"ע אדמו"ר סו"ס תרד, לוח כולל-חב"ד, ודלא כמ"ש ב'אוצר' עמ' קעט. ב'ספר זכרון – דברי שלום' עמ' לח מסופר, שאמרו זאת אצל הרבי בעיני"כ תשל"ד (לראשונה, אולי בגלל המצב דאז), וכנראה היתה זו הפעם היחידה שנהגו כן.

מבקשים 'לעקאח' (עוגת רבש), וגם אוכלים ממנו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה".

בדרך-כלל, אין זה נפוץ בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים⁶⁶.

מרבנים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה. הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות".

מרבנים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים⁶⁷. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בכשר).

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות⁶⁸ ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל.

אחר חצות היום יש לקרוא כל אחד לעצמו את ההפטר של יום-הכיפורים⁶⁹.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום', בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול

66) למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ר ס' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה ברוב השנים.

67) סידור אדמו"ר. בשער-הכולל (מדג), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. וע"ע.

68) ואף הממלאים את ה'קרעפכין' בבוש בהמה, י"ל שאין חשש – כיוון שהוא דבר מועט, ע"ד שהתירו שם הפרמ"ג (בא"א ס"ק ו) והמשנ"ב (ס"ק יח) לשתות מעט חלב בתה או בקפה. ועצ"ע.

69) ע"פ 'התועדויות' תשמ"ה ח"א עמ' 351.

אם כבנים אם כעבדים: קבלת עול מתוך שמחה

את עבודת הקבלת-עול של ראש השנה יש להוריד בפרטי המחשבה
דיבור ומעשה, בעשרת ימי-תשובה • ביטול מוחלט שולל לכאורה
שמחה והתפשטות, וכיצד ניתן לשלבם יחד? • היתרון בעבודה מתוך
שמחה - "אם כבנים" - שאז האדם יוכל לבקש מהקב"ה לוותר לו
למרות שנכשל ח"ו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שבעה ימים. וההסברה בזה³ - על דרך האמור לעיל... שבראש השנה יש חיות כללי וחיות פרטי - שיש בראש השנה שני עניינים: א) ענינו המיוחד שמובדל מהימים שלאחריו, ב) היותו אחד מעשרת ימי תשובה. ומזה מובן גם בנוגע לעניין הקבלת-עול: הקבלת עול של ראש השנה היא קבלת-עול כללית, וכיון שהכוונה היא שעניין הקבלת-עול (לא יישאר באופן מקיף, אלא) יומשך בפנימיות, לכן, לאחר הקבלת-עול הכללי של ראש השנה צריך להיות המשך העבודה דקבלת-עול בעשרת ימי-תשובה (שראש השנה הוא אחד מהם) - להמשיך הקבלת-עול בפנימיות, קבלת-עול פרטית בנוגע לכל פרט ופרט, במחשבה דיבור ומעשה.

ב. ויש להוסיף, שהקבלת-עול גופא צריכה להיות מתוך שמחה, כמו שכתוב "וגילו ברעדה", היינו, שגם הביטול והקבלת-עול ("רעדה") צריך להיות מתוך שמחה ("גילו").

אלא שלכאורה אינו מובן:

קבלת-עול מלכות היא בתכלית הביטול, עד כדי

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹ שנכנס פעם לאביו כ"ק אדמו"ר נ"ע למחרת יום הכיפורים, ושאל אותו: מה היא העבודה עתה? והשיב לו: עתה במיוחד צריך לעשות תשובה ("איצטער דארף מען ערשט תשובה טאָן"). ועל דרך זה יש לומר בנדון דידן - בעמדנו במוצאי ראש השנה - שאף-על-פי שבודאי נמשכו כבר כל ההמשכות של ראש השנה, וגם בגשמיות העולם, מכל מקום, עתה במיוחד צריך להיות ("איצטער דארף ערשט זיין") המשך העבודה של ראש השנה - קבלת עול. ועניין זה מודגש בכך שראש השנה הוא בכלל עשרת ימי תשובה:

אף-על-פי שמשמעות לשון הגמרא² "עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" שראש השנה (וכן יום הכיפורים) אינו בכלל ה"עשרה ימים", הרי, האמת היא שחשבון "עשרה ימים" כולל גם ראש השנה ויום הכיפורים, וללא ראש השנה ויום הכיפורים (הימים שביניהם) הם רק

(1) שיחת מוצאי יוה"כ תרפ"ט ס"א (סה"ש תרפ"ט ע' 25). הובא בהקדמה לקונטרס שי"ל ל"ג תשרי וחגה"ס שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' מב. לקמן ע' 21).

(2) ר"ה יח, א. וש"נ.

אומרים תחנון⁵⁶.
סדר כפרות⁵⁷:

תרנגול לבן⁵⁸. זמנו - באשמורת הבוקר של ערב-יום הכיפורים⁵⁹. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת⁶⁰ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד⁶¹.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלום", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבכים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

כסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלום" - שלוש פעמים. ובסך הכול מסבכים תשע פעמים⁶².

(56) לוח כולל-חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעהמ"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כער"ה), ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ד ס"ד-ה.

(57) ב'אוצר' עמ' קעח, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"ן).

(58) בשו"ע רבינו (סי' תרה) לא הביא כלל את האפשרות של עריכת 'כפרות' ע"י כסף (שהביא החי"אדם כלל קמד ס"ד, וממנו במשנ"ב כאן ס"ק ב), אבל מביא את האפשרות לפטור כמה אנשים בתרנגול אחד. וראה המובא להלן הערה 61. וא"כ לדין בשעת הדחק יש להעדיף אפשרות זו האחרונה.

(59) סידור אדמוה"ז. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפניו, כי כל עשרת-ימי-תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה במ"ז ס"ק א. שדיחמד מערכת יוה"כ פ' סי' א אות ב).

(60) יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה.

(61) סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישין לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממרדכי קטן. פמ"ג שם) - כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברור אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בזה - איך תתנהג ב'כפרות', או שנאמר דכיוון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו'".

וע"פ המבואר שם (ובלה"ק - ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו - העירו, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמה הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ל.

(62) ספר-המנהגים עמ' 58. בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני-

קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדושה-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁵⁵.

יום שלישי

ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה ובת הרבנית הצדקנית מרת רחל, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחת-כבוד בני-יורק.

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כן יסד על שמה "קרן חנה", ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה".

יום חמישי

ח' בתשרי

במנחה אומרים תחנון.

יום שישי

ט' בתשרי, ערב יום הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין

(55) לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ.

כך, שאפילו "מחווה במחוג קמי מלכא כו"⁵ (עונשו חמור). ועל אחת כמה וכמה בעשרת ימי-תשובה - שעליהם נאמר⁶ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שבזמן זה ישנו קירוב המאור אל הניצוץ⁷, הרי בודאי שכאשר ה"מאור" עצמו נמצא בקירוב ("עס געפינט זיך דער מאור אליין") הרי זה פועל תכלית הביטול, ששולל אפילו "מחווה במחוג" בלבד. ואם כן, איך יתכן שתהיה הקבלת-עול מתוך שמחה, תנועה של התפשטות?

וההסברה בזה - שענין זה (שהעמידה לפני המלך שוללת אפילו "מחווה במחוג קמי מלכא") אינו אלא בנוגע למלך בשר ודם, מה שאין כן בנוגע למלך מלכי המלכים הקב"ה - נותן הוא את האפשרות שהעמידה לפניו ("קמי מלכא"), כמעמד ומצב של קירוב המאור אל הניצוץ, תוכל להיות מתוך שמחה.

ובלשון נוסח תפלת היום: "אם כבנים אם כעבדים", כלומר, ניתנת לנו הברירה לבחור איזו דרך שאנו רוצים, מה שטוב ועדיף עבורנו ("ווי עס לוינט זיך אונדז בעסער"). וכמילא, גם אם מצד הרגש ד"עבדים" צריך להיות תכלית הביטול ששולל אפילו "מחווה במחוג" ("עפעס וואס ניט אזוי"), הרי, מצד הרגש ד"בנים" יכולים אנו לבקש ומבקשים אנו כל העניינים (לא רק משהו, "אבי עפעס וואס"), גם העניינים הכי נעלים, כולל גם - בנדרן דידן - שהקבלת-עול תהיה מתוך שמחה.

ג. ושני עניינים בזה:

לכל לראש - מעלת העבודה בשמחה, ש"עבודה גדולה היא" (כפסק-דין הרמב"ם⁸), שאז נעשים כל העניינים מתוך חיות וזריזות⁹, וכמילא, באופן נעלה ושלם יותר.

ועוד עניין בזה - שכאשר הקבלת-עול היא מתוך שמחה, מצד הרגש ד"בנים", אזי ישנה פתיחת פתח שיוכל לבקש מהקב"ה שיוותר לו גם אם נכשל ח"ו בהנהגה בלתי-רצויה (היפך הקבלת-עול).

ד. על-פי זה יש לבאר סדר הברכות שתיקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף של ראש השנה - מלכיות ואחר כך זיכרונות¹⁰:

לכאורה¹¹ היו צריכים להקדים פסוקי זכרונות לפסוקי מלכיות, כי, לאחר שנמשך בחינת המלוכה הרי אינו שייך שהמלך ישכח על עמו שיהיה נופל בזה עניין הזיכרון, ואם כן, לאחר שאומרים פסוקי מלכיות וחזותמים "מלוך על העולם כולו בכבודך . ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ" - שמוזה מוכח בכיורו "בלי שום ספק וספק-ספיקא בעולם" שהקב"ה נעשה מלך, שאם לא כן, לא היינו מברכים ש"הרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה"¹² - מה מקום עוד לפסוקי זיכרונות?

ומהביאורים בזה - נוסף לכך שתוכן פסוקי זיכרונות הוא בנוגע לפרטי העניינים של "כל המפעל . . כל היצור . . להיפקד כל רוח ונפש כו" (ככל פרטי העניינים שאומרים בברכת זיכרונות) - שלאחרי שהקב"ה מקבל בקשתם של ישראל ונעשה מלך, יתכן שתהיה ההנהגה שלא כרבעי ח"ו, ועל זה אומרים פסוקי זיכרונות, שגם במצב בלתי-רצוי ח"ו יזכור להם הקב"ה זכות אבות, עקדת יצחק וכו'.

ולא עוד אלא שהקב"ה אומר לישראל "אמרו לפני . . מלכיות כדי שתמליכוני עליכם וזכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה"¹³, היינו, שמלכתחילה פותח להם פתח ומודיעם שגם אם לאחרי קבלת מלכותו תהיה הנהגתם שלא כרבעי ח"ו, יכולים הם לבקש ולפעול שיעלה זיכרונם לפניו לטובה - על דרך שאמר הקב"ה למשה רבינו "ועתה הניחה לי", "כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יתפלל לא יכלם"¹⁴.

ה. ויש להוסיף בעניין השמחה שבקבלת-עול בעומק יותר: ובקהדמה - שנתנת-הכוח לכללות עניין מלכיות (שבני-ישראל יהיו יכולים להמליך

10) ראה גם ספרי בעלותך יו"ד, יו"ד (הובא בחדא"ג מהרש"א לר"ה טז, סע"א).
11) ראה המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ג).
12) ראה תניא אגה"ת פ"א.
13) ר"ה שם, וש"נ.
14) תשא לב, יו"ד ובפרש"י.

מוצאי שבת קודש:

בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): אתה חוננתנו, המלך המשפט.

אומרים 'ויהי נועם', 'אתה קדוש'⁴⁸.

עשרת ימי תשובה:

* לעניין עריכת נישואין בעשרת-ימי-תשובה, הנה לפני שנים רבות הזכיר הרבי ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשיית"⁴⁹, אבל לאחר שזירז הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁵⁰, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם עדיין יש להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים - אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים.
* בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור⁵¹.

יום ראשון

ד' בתשרי - צום גדליה (נדחה)

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה⁵², בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל - אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה".

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת

48) לוח כולל-חב"ד. 'אוצר' עמ' קע.
49) אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים ס' תרב ס"ה, קיצור שו"ע ס' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

50) 'שערי הל' ומנהג' ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ו עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18). וראה שו"ת יחווה דעת ח"א ס' מה.

51) ספר-המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התוודעויות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כ"א (עד ר"ה) - מצות אמירה, ומכאן ואילך - מצות עשייה.

52) ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חוזר 'לעננו', ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ - אומרה בשומע תפילה וחזרת העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (שו"ע אדה"ז ס' קיט ס"ה).

מנחה.

אומרים תחנון, נפילת-אפיים. אמירת סליחות. מתחילים "דרשו ה' בהימצאו", ומדלגים 'אשמנו' ו"ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות, אומרים: 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', כבכל עשיית), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש.

בכל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת-אפיים, קודם 'ואנחנו לא נדע'.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים.

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול ה' - יעלה.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא.

עניינא דיומא: על-פי דברי הרבי בצומות אחרים⁵³, יש מקום לקרוא פרשת היום בנביאים: מלכים-ב, כה, כה-כו. ירמיה מא, א ואילך.

צדקה:

בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא תעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום. ו"מנהג ישראל להרכות בצדקה ביום התענית"⁵⁴.

תפילת מנחה: מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" ככתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחר אמירת ההפטרה אומר שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ ככתפילת שחרית.

אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, אבינו מלכנו הארוך,

53) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.
54) ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 470.

ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה. כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשר"מ גם מדברי האריז"ל)⁴⁰. גם כשהיתה הקביעות כבשנה זו, היתה סעודה והתוועדות (אף לאחר שמח"ת תשר"מ, שנפסקה עריכת 'פורס מפה ומקדש' בהתוועדות⁴¹). רק בשנת תנש"א לא היתה.

שבת קודש פרשת האזינו⁴²

ג' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני שבת שובה שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה וכו"⁴³.

"בשבת שובה - מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"⁴⁴.

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים (כולל גם צדקה בשבת - על-ידי הכנסת אורחים

40 ראה 'אוצר' עמ' קמז-קנג. ולענין אמירת 'הרחמן' דש"ק בברכת המזון, שם עמ' קנ.

41 ראה שם עמ' קמט. ועצ"ע אם הפסקת 'פורס מפה' היא הוראה לכל מקום, או רק בבית חיינו בגלל האי-סדר שאירע שם אז.

42 המהר"ל מפראג והמגיד ממזריטש ציוו ללמוד שירת האזינו בע"פ. ובסה"ש תש"א (עמ' 56. בלה"ק - עמ' מו) "שמעתי מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ". ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עיי"ש.

43 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחר גיל שלוש שנים - כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין ודוגמת עלייה לרגל לע"ל "מדי שבת בשבתו".

44 ד"ה שובה ישראל תש"מ ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; בתורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

בסבר-פנים-יפות וכיו"ב)⁴⁵.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, 'והעיקר - לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו"⁴⁶.

ערבית: יש לזכור ולהזכיר לציבור את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימית-שובה, וכן 'המלך הקדוש' בברכת 'מגן אבות'.

סעודה: ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא רבא", והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע".

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת-הכוכבים עד אחרי חצות לילה - אין אומרים תהילים (ובכלל זה - שיעור תהילים החודשי)... לבד מראש-השנה, עשרת-ימית-שובה, יום-הכיפורים והושענא-רבה". שחרית: לפני התפילה, סיום שמורת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימית-שובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם.

הפטרה: "שובה ישראל" עד 'ופושעים ייכשלו בם'; "מי א-ל כמוך" עד 'מימי קדם' (הושע יד, ב-י. מיכה ז, יח-כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיד בשבת זו.

מנחה: קוראים בפרשת ברכה. צדקתך. קדיש תתקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום.

בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁴⁷.

45 'התוועדות' תנש"א ח"א עמ' 24. וראה פירוט בזה ב'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222.

46 שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ב. נתבאר בלוקטי-שיחות ח"ג עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות ב'תורת מנחם - התוועדות' (כד) תשי"ט ח"א עמ' 25) וסוכם ב'שולחן המלך' שם, שכיוון שצריך ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך לדרוש גם ה' יו"כ, כי גם זה נכלל ב'דרכי ה' שם, עיי"ש.

47 לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא (גם כהוראה רבים) בספר-המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלוקט' כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי ה' ומנהג א"ח ח"א סי' קנד).

את הקב"ה) היא מצד גודל חשיבותם ושבתם של ישראל אצל הקב"ה, עד כדי כך ש"משבתה קוב"ה בשבחייהו דישראל... דכתיב¹⁵ וה' האמירך (לשון חשיבות ושבת) היום... אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר¹⁶ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"¹⁷.

ועל-פי זה יש לכאר מה שכתוב במאמר¹⁸ ש"אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" הוא כמו "וה' האמירך היום":

בנוגע לעניין "תמליכוני עליכם" (שבני-ישראל ממליכים את הקב"ה) - מתאים יותר (לכאורה) השבחה שבני-ישראל משבחים את הקב"ה, כמו שכתוב בפסוק שלפני זה¹⁹ "את ה' האמרת היום", ולמה מביא במאמר הפסוק "וה' האמירך היום", שמדבר אודות השבחה שהקב"ה משבח את ישראל? ויש לומר, שבזה מרומז שנתנת-הכוח לכללות עניין אמירת מלכיות ("אמרו לפני מלכיות כו") היא מצד חשיבותם ושבתם של ישראל - "וה' האמירך היום".

וכיון שנתנת-הכוח לכללות עניין אמירת מלכיות היא מצד חשיבותם ושבתם של ישראל - מובן, שהקבלת-עול ("תמליכוני עליכם") אינה בדרך הכרח, אלא מתוך שמחה דווקא, כאמור, "גילו ברעדה".

1. אמנם, לאידך גיסא - אין להסתפק בשמחה כשלעצמה, אלא צריך להיות גם קבלת-עול, "גילו ברעדה" (כשם שאין להסתפק בקבלת-עול כשלעצמה, אלא צריך להיות גם שמחה, "גילו ברעדה").

ועניין זה מרומז במצות תפילין:

העניין של "וה' האמירך היום", ש"משבתה קוב"ה בשבחייהו דישראל" (שמצד זה נעשית קבלת המלכות בראש השנה על-ידי תקיעת שופר

15 תבוא כו, יח.

16 דברי הימים-א יז, כא.

17 ברכות ו, א ובפרש"י.

18 מאמרי אדמו"ר הזקן, הנחת הר"פ, ע' קפו.

19 תבוא כו, יז.

מתוך שמחה) - מובא בגמרא²⁰ בנוגע למצות תפילין: "תפילין דמרי עלמא²¹ מה כתיב בהו, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ומזה מובן גודל השמחה שבקיום מצות תפילין.

והרי תוכנה של מצות תפילין הוא שעבוד הלב והמוח (כמבואר בשולחן ערוך²² ובתניא²³), שזה עניין הקבלת-עול. ולא עוד אלא שהתפילין עצמם עשויות מעור בהמה (כולל גם הפרשיות שבתפילין שכתובות על קלף שנעשה מעור בהמה), וקשירתם על היד והראש (כנגד הלב והמוח) היא על-ידי רצועות שעשויות מעור בהמה - בהמה דווקא, שבזה מודגש עניין הביטול והקבלת-עול²⁴.

ולמעשה, שעניין זה (השייכות לבהמה) מודגש גם בתקיעת שופר - שעשיית המצוה היא על-ידי קרן של בהמה דווקא²⁵, ובקרן של בהמה תוקעים קול פשוט דווקא, ולאחרי זה שברים תרועה (גנוחי גניח וילולי יליל²⁶), מלשון שבירה ופירור²⁷ ("צוברעכן און פאנאנדער ברעקלען") - שכל עניינים אלה מורים ומדגישים עניין הביטול והקבלת-עול²⁸.

ודווקא על-ידי הביטול והקבלת-עול פועלים את כל ההמשכות של ראש השנה, הן ברוחניות והן בגשמיות, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר (כשם אדמו"ר הזקן)²⁹ שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות, ויהודים עושים מהגשמיות רוחניות.

(מהתוועדות יום ב' דראש-השנה ה'תשי"ב.

תורת מנחם כרך ד, עמ' 12-17 - בלתי מוגה)

20 ברכות שם.

21 והרי התפילין דבני" קשורים עם התפילין דקוב"ה (כמובן ממאור"ל על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל, ט. וראה סה"מ תרנ"ג ע' רעט ואילך. ועוד).

22 אור"ח סכ"ה ס"ה, ואדה"ז שם ס"א.

23 רפמ"א.

24 ראה לקו"ת אמור לו, א. ובכ"מ.

25 ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמב, א. ובכ"מ.

26 ר"ה לג, ב ואילך. שו"ע אדה"ז אור"ח סתק"צ ס"ב.

27 ראה לעיל במאמר ריש ע' 6 (בנוגע לשברים). לקו"ת בלק עב, ב. דרושי ר"ה נה, ד (בנוגע לשברים ותרועה).

28 ראה גם שיחת שמחת בית השואבה סכ"ג (לקמן ע' 63).

29 אגרות-קודש שלו ח"ב ע' רסה (נעתק ב'היום יום' כו טבת).

הלכות ומנהגי חב"ד

יום חמישי, ראש־השנה

א' בתשרי תשע"ב

יש לזכור לעשות 'עירוב תבשילין' מבעוד־יום. הנהגים להדליק 'נר תשובה' (ג' נרות) כמנהג בית הרב, יש המתירים להדליקו ביום־טוב שני, והחוששים - ידליקו מערב־יום־טוב נר הדולק כמה ימים¹.

משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש־השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום.

אין לובשים ה'קישל', גם לא הש"ץ והתוקע, אלא ביום־הכיפורים.

הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'. איש המדליק לא יברך 'שהחיינו'.

ליל א' דראש־השנה

עיקר עבודת ראש־השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - (היא) בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשניה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבר אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו).

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"².

(1) ראה המובא בפסקי־תשובות ס' תקי"ד ס"ק יד.
(2) מאידך, בשנת תשד"מ לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה אז (התועודות) ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' במועל, עיי"ש.
ומאז לא היתה שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום־טוב - לא יעשו בראש־השנה, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבנייתורה ייזהרו בזה, וישפיעו גם על מכיריהם".

ערבית:

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה).

בסיום תפילת שמונה־עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומי, וכן בסיום הקדיש.

אחרי שמונה־עשרה: לרוד מזמור, קדיש־תתקבל, עלינו.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לרוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירתו על־ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים.

קידוש - מי שכירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש.

"מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש־השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם".

ככל סעודות ראש־השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן.

בהתועדויות דראש־השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח.

בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני ('אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נח).

ואחר כך מנערים את שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, אפשר לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש־השנה, יכול ללכת ב"ג מידות' (ח' תשרי).

יום שישי, ב' בתשרי

ליל ב' דראש־השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש־השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו - מכל־מקום יברך 'שהחיינו'.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליוכאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין).

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא הערב, אור ליום ו' עש"ק, שניים מקרא ואחד תרגום פרשה או שתיים (ראשון, שני) - פרשת האזינו³⁴.

יום ב' דראש־השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך

חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב־יהודה הכט ע"ה שבליט ברירה די אפילו בברז פתוח.

(34) היום־יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י.

ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבה מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...³⁵.

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני³⁶, אחר קריאת התורה לפני התקיעות.

סדר תקיעות וסיום התפילה - כראתמול.

אחר חצות היום - קריאת (כל) פרשת האזינו שניים מקרא ואחד תרגום³⁷.

לכאורה צריך לטבול בזמן זה במקווה, לקבל קדושת שבת³⁸.

הדלקת נרות שבת קודש - בזמן הנקוב בלוחות, ומאש הדולקת מערב החג.

תפילת מנחה - פתח אליהו, וידבר וקטורת וכו'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'³⁹.

סיום החג:

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש־השנה והתחלת מוצאי ראש־השנה בלימוד החסידות,

(35) 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להיזהר שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אביון".

(36) 'התועודות' תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.

(37) ואומרים הפטרת 'שובה'. וצ"ע אם צ"ל גם הפטרת 'וידבר דוד' (היום) - לפי מש"כ בספר־המנהגים עמ' 25, או מחר בבוקר - למנהג רבותינו) כי אף שהיא שייכת יותר לפ' האזינו (ע' לקוטי שיחות כרך ט עמ' 61 הע' 5) הרי הפטרות אלו מ"ז בתמוז עד לפני שבת בראשית הן רק "לפי הזמן ולפי המאורע" (טור סי' תכח), ועד"ז כשדווחים הפטרת פינחס 'ויד ה' היתה אל אליהו' מפני הפטרת 'דברי ירמיהו'.

(38) כמובא בהמשך תרס"ו עמ' שפז "וכמו"כ מקדושת יו"ט לקדושת שבת צריכים טבילה במקווה כמ"ש בכתבי האריז"ל".

וצ"ע מקומו שם, וכן מה שא"ז נפוץ בין אנ"ש. וראה בס' פסקי תשובות ס' תקכ"ח ס"ג ק.

(39) המלך במסיבו ח"ב עמ' קצג - כמנהגנו בערב יו"כ שחל בשבת.

הש"ץ והקהל²⁸ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור. מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים ויכוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול, ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

נשיאת כפיים²⁹ בראש-השנה - כבכל יום-טוב - ואין אומרים "ותערב". כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וכיום-הכיפורים³⁰.

ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

28 רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב א"ח ס"ו ס"ע).

29 פרטי מנהגי נשיאת כפיים נדפסו ב'לוח השבוע' דחג השבועות.

מדינא, גם הש"ץ עונה אמן, הן על ברכת כהנים עצמה והן על הברכה אקבו (וכיוון שמקריא מתוך הספר - שו"ע אדה"ז סי' קכח ס"ל-לא, והיו שנהגו כן כמצויין בפסקי תשובות שם הערה 227, וכן פסק הרה"ג ר' יצחק הכהן הענדל ז"ל, אב"ד מונטריאול, בשנתו האחרונה - מפי הרב י"מ גוראריה, משפיע דשיבת תורת שם), מאידך הרה"ג ר' אשר לעמיל שי' הכהן, רב קהילת חב"ד ביתר, מוסר שזה עשרות בשנים שהוא נושא כפיו בכל יום ומעולם לא ענה הש"ץ אמן, וכן מסרו רבים מאה"ק. ולהעיר שלפוסקים הספרדים אין עונים זאת כלל (ע' כף החיים שם ס"ק קיב. אור לציון ח"ב דיני נ"כ סי"א). ויל"ע בלשון 'רשאי' הנוכרת במשנה ועד הפוסקים בעניין זה, אם הכוונה רק להתיר ענייתה באמצע שמו"ע או שמא גם לומר שאין ענייה זו חובה.

משו"ע אדמוה"ז סי' קכח סנ"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים בו, אומר ר'בש"ע, עיי"ש.

30 'רשימות היומן' ס"ע ער. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפוסקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש-השנה, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל

אחרי התפילה ואמירת תהילים, תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן³¹. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולהנכם במצוות".

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני-ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתן, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים בבתי-אבות, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד).

סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר.

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן.

אסור להכין מהיום למחר, וגם לא לשבת³². תפילת מנחה.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין³³, ואומרים 'סדר תשליך',

נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

31 השברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוזא אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע וכן אצל הרבי, שבחי-המועדים ע"מ 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף-מנחם-מענדל טננבוים).

32 למחר: גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני - שו"ע אדמוה"ז סי' ט"ז תצה וסי' תקי"ג. לשבת: שם סי' תקכ"ז סעיף כג.

33 באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדייקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה סי' ע).

כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שיגיעו לבאר וכד' בעשי"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר - ראה ב'כפר

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה³ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - וכך נהג הרבי: המתין עד שיגיעו גם הרימונים לשולחן⁴, ואז נטל את התפוח בימינו⁵, בקליפתו. חתכו לחלקים, טבל חלק אחד (שלוש פעמים) בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'⁶, ואחר הברכה קודם האכילה⁷ אמר: "יהי-רצון מלפניך (ללא 'ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא⁸.

הנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁹.

בהמשך לזה, אוכלים רימון¹⁰ וראש איל (למעשה - ראש דג. וצריך לבדוק בעוד-מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'יהי רצון' כי אם על התפוח.

וכדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע לאמירת

3) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' רעד ס"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלולים כולם מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כוית, כמבואר בסי' קעח ס"ג.

4) המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה - כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.

5) שו"ע אדמוה"ז סי' רז ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.

6) המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאייר עוד חתיכה לאכול עם ה'קומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על ה'קומפוט'.

7) מנהג הוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ע"פ ה'מעגל-צדק' שבמג"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'יהי-רצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

8) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ שם).

9) 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמובא בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.

10) הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

(ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן) ברכה אחרונה לאחרי אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם וכיוון שבראש-השנה כתיב "אכלו משמנים גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם) - כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחרי נטילת ידיים וברכת המוציא¹¹), על דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפניהם), כיוון שנפטר בברכת המזון¹².

רבותינו נשיאנו מיעטו ביותר בדיבור בימי ראש-השנה, כולל בעת הסעודות¹³, ובפרט ביום הראשון.

מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמיטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש-השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמיטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש¹⁴.

לפני 'הרחמן' דראש-השנה אומרים 'הרחמן' דיום-טוב.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: 'הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן. בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' דראש-השנה

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב. שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה¹⁵.

11) כנראה הכוונה לאחרי אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמה - הערת המו"ל בשיחה.

12) 'התועודיות' תנש"א כ"ד עמ' 323.

13) כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ר"ה, ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל הרבי בהתועודיות אמר 'לחיים' וכן הורה 'לנגן' בהן ('אוצר' עמ' פט, קמח).

14) סידור אדמוה"ז. וראה 'התקשרות' גיליון ת"ת ס"ע 17.

15) שם עמ' צ, והטעם מובא משידחמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תורת בבית-חיינו לא הקפידו שלא לשותות בבוקר ראש-השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע⁶⁶ ללמוד בימי ראש-השנה בכורך את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר", הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד,ג). והוסיף הרבי: מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה 'אמן', ו'אמן, היא שמיה רבא'.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'ארון עולם', כתבו ר' יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-ירע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "וישב..." בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימית-שובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בכל ימות השנה, כמוכן.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל'וכתוב' ול'ובספר', הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב'זכרנו' וב'מי כמוך'.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים כל הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחים

דאתרא הגרז"ש בדורקין ע"ה (כפר חב"ד) גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74.

16 ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמוכן - מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאים רבים י"ח.

הארון, וממשיכים "ה' מלך".

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא-ל עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיימי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', ו'בספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיימי ברכות.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה.

לאחר חזרת הש"ץ, אומרים 'אבינו מלכנו' החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף.

מנגנים ב'אבינו מלכנו, אין לנו מלך...". ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות".

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך 'ריבוננו של עולם', "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" - פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה¹⁷, ברכות התורה, ו'מי שבידך'.

נוסח 'מי שבידך' שב'שער הכולל', הוא: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."¹⁸.

סדר תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה - ואמירת ז' פעמים

17 התוקע הוא 'חיוב' לעלות לתורה, ויש מקומות שגם בעל-המוסף (ולא השחרית) - שו"ע אדה"ז סי' תקפ"ד ס"ח. וכתבו שאם הוא תוקע ומתפלל בשכר אין 'חיוב' כלל להעלותו (שערי אפרים סי' ב ס"ט), ומטה אפרים סי' תקפ"ד סכ"ב), אך יש להעדיפו אם אפשר - כדי שיהיה ליבו שמח ב'פיקודי ה'... משמחי לב', ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן למט"א שם ס"ק כז, ע"פ הלבוש);

18 וראה ב'אוצר' עמ' קד וס"ע רכ, ובס' נתיבים בשדה השליחות ח"א עמ' שיב, ועצ"ע.

למנצה, פסוקי 'קר"ע שט"ן', עלה אלוקים, יהי-רצון (שאומרו רק הבעל-תוקע [לעצמו]), מברך התוקע "לשמוע קול שופר", ו'שהחיינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות¹⁹, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמור"²⁰.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך.

תוקע²¹ תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה²² (יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-אויטו, אויטו, אויטו, טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרבין בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם²³.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתשר"ת ובין תשר"ת לתר"ת יתוודה (התוקע) בלחש²⁴.

19 הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה - כמשמעות המטה-אפרים סי' תקפ"ה ס"ג, ולא כמבואר בנו"כ שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

20 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדמוה"ז סי' קכד סו"ס ב.

21 ברשימות היומ"ק עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, ה'חצי שבר' והתרועות, שלא פורסמו אד"כ, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.

22 בעניין החצי שבר' ראה בשערי ה' ומנהג ח"ה סי' ע, ובקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

23 שו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ט ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות).

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן בשבחי-המועדים עמ' 27 הע' 9).

24 הכוונה לווידי במחשבה. ועניינו - לא וידי על חטא ועוון, אלא נעגועים פנימיים. וי"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."²⁵.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" וקהל עונה אחרי פסוק בפסוק. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני... ר"דעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

אם בית-הכנסת מרוצף באבנים, בשיש וכדומה²⁶, מכינים מגבות וכדומה כדי להפסיק בין פני המשתחוים בעלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. התוקע מעומד עומד במקומו. למנהגנו אין מקרים כלל (=גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר בשבט"; "תחזק מגן". אחר-כך, בחרוז "אם לא למענו" צריך לומר: "למענו... וְכַעַס".

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"²⁷.

25 בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאינו נהגו בזה, המלך במסיבו ח"ב עמ' קצא) אלא סתם מנהג ישראל - מענה להרה"ח ר' דוד קרץ ז"ל מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' קכו.

26 כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.

27 סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש. החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבקרתי", עד שם. אחר-כך אומר הקהל בקול רם "יתשובה... הנזירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת..." ואילך עד "כחלום יעוף",